

Miloš Vujasinović

POETIKA STVARANJA

Stvarati kreativno može jedino čovek koji voli, čovek koji živi u miru ili onaj čovek koji mrzi ili pati ali koji još čuva nadu!

Svaka umetnost koja zaslužuje publiku dobra je umetnost. Auditorijum je garant opstanka, pa tako i napretka, transfiguracije i poboljšavanja nadgradnjom (primeri su dokazi). Umetnik ispunjava cilj (biva prihvaćen) ako postaje bar dva čoveka koja iskreno cene njegov rad. Najbolja kritika je ona kritika koja se iskazuje delima. Svaki kolekcionar je već a priori kritičar. Sijeta jednog kolekcionara je veća od sijete umetnika.

Smrt, rađanje i stvaranje su tako blisko povezani. Američki arhitekta i filozof Bakminster Fuller izrekao je jednu veoma važnu misao: "Ne suprostavljaj se sili, iskoristi je." Van Gog i Gerstl (ili njihovi senzibiliteti), kao i mnogi drugi, nisu mogli da se izbore sa sijetom i samodestrukcijom koju pospešuju neuzvratarena ljubav, nepoštovanje, i nepostojanje društvenog oslonca. Kao veliki stvaraoči koji nisu mogli da se povinuju univerzalnoj sili, koja zahteva popuštanje i spremnost na apsolutnu pokornost, pretrpeli su najteži poraz sjajnog uma, a to je upravo osećaj bezvrednosti, ništavnosti – remek delo razgaženo na uličnoj kaljuži.

Stojan Pačov, *Kriške dinje*, 2005, ulje, 25 x 35 cm, privatna kolekcija Miloš Vujasinović

Da li postoji živo biće koje ne voli sebe, ili koje ne voli sebe barem malo više od ostalih? Definicija 'neposlušnih' narcisoida, "ljudi koji najbolje stvaraju", skroz je pogrešna, jer konačni interes svakog takvog delikatnog čoveka (ako je većinu vremena u životu posvetio upravo sebi) jeste, u stvari, da se, iz okruženja sopstvenog sveta (kule sa 7 vrhova), prvo dopadne drugima da bi se docnije izdigao iznad svih. Ti očajni i ukleti zanesenjaci, srećni(ji) i "bolji" dok stvaraju, preleću mnoge svoje savremenike, stiču ogromnu duhovnu moć, iskustvo i percepciju, ali u potrazi za izvorom svetlosti, tvrdoglavi i uporni kao noćni leptiri, udaljavaju se predaleko od tamne ovozemaljske svakodnevnice. Bez sigurnog dočeka ("prizemljenja") i brzog rešenja, tj. željene admiracije, naklonosti, ljubavi, nade i prilike da se usklade sa životnim tokovima i uslovima vremena (koje nalaže društvo sa svim svojim negativnostima) razbijaju se o hridi. Ovo govorim, jer na svako umetničko delo i jeste prolivena krv odnosno jeste preneti čovekova duhovna energija, s namerom da podstakne na razmišljanje i dobije povratnu reakciju (sud i satisfakciju) koja utemeljuje put u zajednicu ljudi, tj. odgovor: "Na dobrom si putu." Ili još bolje: "Tvoja dela me uzbuđuju."

Izvrstan umetnik koji "iza svake stene naslućuje more", mora

pre svega biti pametan, a kako iz te pameti po iskustvu proizilazi svest, onda mora postati svestan da želi preneti refleksiju svog duha. On treba da svoju "pozitivnu" energiju duha iskoristi i preda, ali je, idealno bi bilo, istovremeno pripremljen na neuspeh i sposoban je da se prilagodi svakoj situaciji. U idealnom slučaju, on uviđa negativne posledice sijete. On nije svestan postupka sopstvene mehanike stvaranja i odakle mu energija dolazi, ali zna da ona postoji i da je za stvaranje potrebna velika doza inspiracije, volje i adrenalina jer – takođe – zna da se sa svakim potezom četke, pritiskanjem dirke ili okidanjem žice zatvara krug između materije, u smislu druge, makar jedne (ili bar dve jedinke¹), samog sebe i Apsoluta. On očekuje reakciju, energetski rebalans, a njegovih očekivanja će biti sve dok postoji inspiracija i dok su kanali ("mostovi") kojima protiče Nada otvoreni. Da bi se ostvario u okvirima sveta koji su ljudi, ili koji je on kao jedinka postavio, dakle u domenu omni prisutne "sile", a sve pod okriljem tradicionalnog u stvaranju², umetnik treba da se fokusira, pronikne, te pobudi najbolje u sebi da bi se predstavio u najboljoj mogućoj refleksiji u odnosu na objekat svog obožavanja i na objekat svog delanja, ako nisu jednaki. U tom smislu, umetnička dela zrače energijom pa je tipično da ona jačeg intenziteta zračenja zasene manje vredna dela ako se nalaze izložena u njihovoj neposrednoj blizini, tako da se potonja gotovo i ne primećuju.

Individualno izgrađeni senzibilitet u svemu tom igra važnu ulogu koja se može nazvati: pedigree. Obično su dobri slikari veoma pristupačni, pragmatični i delikatni ljudi za onaj krug ljudi koji može da ih shvati i primi u društvo. Oni za njih postoje, za njih čuvaju svoju ljubav – energiju koja zarobljena u svakom takvom čoveku može sa sigurnošću da se nazove i stvaralačkom. Čovek koji iskreno stvara sa ljubavlju, takođe neizmerno obožava da daje sa ljubavlju.

Pogotovo ako je reč o poetici ekspresionizma možemo reći da je kreativna energija, sputana u stvaraoču, na podlogu preneti snagom većom nego kod bilo kojeg drugog umetničkog pravca. Oportuno koristim hipersenzibilna bića, ekspresioniste, ovde primera radi.

Osušeno, nanoseno ulje na lesonitu, to je tek vrlo suv barut. Neretko se dešava da stvaralac svojim moćnim delovanjem potpuno iskoristi "Fulerovu" zamisao³. Primer: Van Gog. Kako će naš um odreagovati na to bojevo punjenje? Šta ako je pred nama delo jednog jako dobrog umetnika? Iz ličnog iskustva znam da mogu suditi o nekom stvaraoču samo ako vidim njegova tri dobra dela. Kao što jedna lasta ne čini proleće, tako jedno dobro delo ne čini dobrog umetnika.

Evo jednog ekspresioniste ili hipersenzibilnog realiste koji nije poznat kao Van Gog, a čija sam tri dobra dela video. Stojan Pačov, za mene izuzetno dobar umetnik, svoju duhovnu refleksiju prenosi na jedan konstruktivan i racionalan način – ekspresionizmom impresije, boje i atmosfere – gde je umetnik inspirativno zaokupljen predmetom i karakterom istog, u cilju ličnog oštrenja uma – voajerski uživajući intimu tona i bliskost sa objektom koji posmatra u kontekstu vremena i prostora. Pokrećući duhovnu i tehničku skalameriju on u svojoj glavi, na osnovi post-impresionizma, uklapa kockice u celine i neprimetno kreira sopstvenim koloritom (ispred vremena) tek da bi nam rekao: "Ćao, evo me, tu, prisutan."

Pačov u siže ponekad uvodi i sasvim obične ("zaboravljene") predmete, često iz folkloru svoje rodne Strumice, i to one nad kojima se nijedan običan pesnik zamislio ne bi (testija, dolap, sofru, đugum, ili pak dve kriške zrele dinje), a onda im subjektivno, kao većina ekspresionista, daje nov identitet te pravo na učešće u jednoj uzbuđljivoj igri ("drami") koja se odvija na platnima i lesonitima njegovih slika ali i životima drugih ljudi. Dakle, bez obzira da li slikali glavom, srcem, rukama ili

nogama, i šta slikali (!), jedina garancija uspeha je da ono što je naslikano mora biti slikano s ljubavlju. Strašću. Aura mora zračiti oko rada. I zbog toga je teško kompromitovati umetnike i umetnost. Nemoguće je ponoviti taj momenat kada je misao u zenitu moći, kada se bliži "sili" i kada ljudi shvataju (oni koji nemaju izgrađen senzibilitet "osećaju") da to pred čim stoje nije "s ovog sveta". I tada im se diže kosa na glavi, ego popušta, a zavist ili respekt se bude.

Milan Konjović, *Miško kočijaš*, litografija (63/100), signirana, otrp. 36 x 50 cm, privatna kolekcija M. Vujasinović

Ekspressionista poput Milana Konjovića odličan je primer za stil ekspresionizma gesta zasnovanog na slobodi crteža gde deformisanje i naglašavanje oblika predmeta u postupku odražava njegovo subjektivno viđenje objekta i supstancije sa ciljem (!) dobijanja tradicionalne ekspresionističke forme, izve-

dene iz poetike Van Goga i prvih nemačkih ekspresionista, ali to nije doživljaj *per se* jer nedostaje misaono–suptilna komponenta (karakteristika kod začetnika pravaca) dok se priroda imitira tehničkom nadgradnjom čiji su čvrsti koreni u tradiciji. Medjutim, Konjović je Konjović, snažnom i strasnom rafalnom paljbom pokazuje da je likovni potpis jači od svega što normalan čovek može da zamisli. On je očigledno probio "opnu" vakuuma koji razdvaja dva sveta i bliži se "sili", izvoru svetla, hrani svoj duh uvek se čvrsto dočekujući na noge. Bez obzira što je tokom karijere uradio mnogo vrsnih komada uspevao je skoro uvek da svoju stvaralačku misao kao karudijana vine u tačku. Istovremeno, kao gladijator snažniji od drugih i sa boljim oružjem, pored toga što je izgradio svoj stil, on nije pronašao ništa novo – tradicija je uvek radila za njega. Zbog toga se može pomisliti da se ekspresionizam kao pravac zaista ugasio onda kada su umetnici prestali da se suprostavljaju sili, drugim rečima kada su ulazili u legendu i tokom svoje karijere, ne deceniju posle. Da li na izvoru najjačeg od svih umetničkih pravaca ima još svetla ili je presušio?

Stoga, uopšte, da li više uzbuđuje sudbina ratnika–gladijatora i krv prosuta na bojnom polju ili individualna sudbina čoveka–pronalazača koji pati (...prvo blato, drugo zlato, treća sreća...) a koji je oružje izmislio? Da li se uopšte o stvaranju sme razmišljati, pisati iako to bilo samo u okviru jednog umetničkog pravca? Ako je nešto dobro, i suviše dobro, loše, i suviše loše, nećemo li tako početi da se suprostavljamo sili?!!

1 Kolekcionar (svojevrsan kritičar umetnosti), isto kao i umetnik, želi afirmaciju svog izbora.

2 Tradicionalne vrednosti olakšavaju procenu nekog dela u prostoru i vremenu.

3 Citirana zamisao je u ovom tekstu izvedena iz konteksta.